

CAUSES OF THE INADEQUATE NAMING IN PERSONS WITH SPECIFIC LANGUAGE IMPAIRMENT

Plamen S. Petkov, Neli Ts. Vasileva, Zhivko D. Zhekov

ABSTRACT: *A wide range review is presented within the article. It includes many diverse paradigms and studies focused on the process of naming in persons with specific language impairment (SLI). The mechanisms and the most plausible causes of naming deficits in these individuals are discussed and analyzed by the authors. Some crucial comparisons and juxtapositions of important studies and researches are pointed out. The connections between semantic, grammatical and phonological particularities of the words are highlighted as very significant conditions for the process of naming. The results of the juxtaposed studies show that the persons with SLI comprehend the meanings of the same words they cannot use within their own expressive language performance. For example, when they are hearing a word, they can point the right picture (which refers to the same word) among many other pictures. This means that the words that many of the individuals with SLI cannot use when they speak, do not lack in their lexicon. On the other hand the lack of context makes the use of words more difficult than the generation of words within the spontaneous speech. The real problem does not refer to wrong word recollection but to a limited or slow achievable access to some words. Some words in the net of associations have less accessible connections to any particular context. The range and the intensity of the associations between semantic, grammatical and phonological characteristics of some words are restricted or slowly processing in the memory of individuals with SLI in comparison to normally developing individuals.*

KEYWORDS: *specific language impairment, naming, semantic memory, associations, context, meanings, notions, phonological structure.*

Изследването е финансирано по проект № РД-08-87/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ Константин Преславски“.

1. НОМИНАЦИЯТА – ЕДИН ОТ КЛЮЧОВИТЕ ДЕФИЦИТИ ПРИ СПЕЦИФИЧНИТЕ ЕЗИКОВИ НАРУШЕНИЯ

Способността за генериране на думи, необходими в даден контекст за вербализирането на дадена идея, е изключително важна в процеса на комуникация. Точността на подбора на семантичните единици, бързината и своевременността на тяхното кодиране в хода на интеракциите, както и съчетанието им в синтактични конструкции в адекватни граматични форми, е умение, от което в голяма степен зависи ефективността на комуникацията. При лица със специфични езикови нарушения (СЕН) това умение е нарушено и причините и механизмите в тази връзка са обект на разнообразни и задълбочени изследвания. Съществуват различни форми и варианти на СЕН, описани са групи и подгрупи съобразно различията и диференциалните критерии. При по-тежките форми е нарушено разбирането на вербална информация, което неизбежно води със себе си и сериозни дефицити в езиковото генериране. В други случаи езиковото декодиране е съхранено и протича адекватно, но и тогава се наблюдават по-силно или по-слабо изразени проблеми в номинацията. Честотата на тези прояви е различна, нарушеното назоваване не се отнася до всички думи, а до някои думи като тук попадат и такива, които са често срещани и аномията не се дължи само на трудности, провокирани от фактори като абстрактност на понятието или рядко срещани или сложни по фонологичната си структура думи. В настоящото проучване ще бъдат обхванати различни схващания и парадигми за СЕН и най-вече ще бъдат представени и съпоставени изследвания върху механизмите на номинацията и аномичните дефицити при лица със СЕН.

2. ПОДХОДИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕТО НА НОМИНАЦИЯТА

При подходите относно изследването на номинацията е необходимо да се има предвид, че тя се отнася до различни по вида си думи. Те могат да бъдат на първо място различни части на речта и е съвсем естествено да има различия в номинацията на различни части на речта. Има значение също дали дадена дума има голямо фонетично сходство с друга дума или думи или пък семантична връзка с други думи, които се кодират като вербални парафазии. Има случаи на вербални парафазии, които са произволни – те нямат никаква семантична връзка с правилната дума в даден контекст. Разбира се, и в едните, и в другите случаи механизмите на тези дефицити трябва да бъдат добре проучени. Номинацията зависи от овладяването на значенията на думите и от тяхното използване в различен контекст. Oetting, Rice и Swank (1995) представят резултати, според които способността за овладяване на нови думи, зависи от типа думи и тези резултати са в голяма степен близки в предучилищна и училищна възраст. От изключителна важност е откритието, че децата със СЕН овладяват наименованията на предмети така добре, както и техните нормално развиващи се връстници, докато показателите за овладяването на наименования, обозначаващи действия, са далеч по ниски при тези деца.

Ограничението на лексикалния запас често се интерпретира като проблем в „намирането на думи”, това е проблем в генерирането на конкретни думи, изисквани от ситуацията (German, 1987; McGregor, Leonard, 1995; Rapin, Wilson, 1978; P. Weiner, 1974).

Тези трудности са описвани по различен начин като например „затруднен достъп до речниковия запас (Menyuk, 1975, 1978), и проблеми, свързани със „забавена скорост на възпроизвеждане на думите” (E. Schwartz, Solot, 1980). „Трудностите в намирането на думи” се налага като един широко използван термин при описанието на СЕН. Като главен симптом при описанието на „трудностите в намирането на думи” в клиничната литература се посочват необичайно дълги паузи при говорене, циркумлокуторен тип фрази (изказвания с описателна обстоятелственост и изразяване на дадена идея или понятие по заобиколен път с допълнителни обяснения, поради неспособност да се използват точните думи, изисквани от контекста) и/или честа употреба на думи без специфично семантично съдържание – това, *така, такава, нещо*. Грешки в номинацията се срещат сравнително често. Обичновените замените (парафазии) са семантични по вида си, но също така се срещат и фонемни парафазии (Casby, 1992; Fried-Oken, 1984; McGregor, 1994; Rubin, Liberman, 1983).

3. МЕХАНИЗМИ НА НАРУШЕНАТА НОМИНАЦИЯ ПРИ СЕН

В някои публикации се изтъкват основания, според които причината за трудностите в намирането на думи далеч не се дължи на невъзможност или забавено припомняне на необходими и подходящи за контекста думи, нито пък на това, че тези думи не са овладяни все още. Децата със СЕН допускат много повече грешки в номинацията, отколкото нормално развиващите се деца, но се оказва, че владеят значенията на думите, които не могат да кодират. При изследване на езиковото декодиране децата посочват една от няколко картини, която съответства на дума, която е произнесена от изследователя. Фактът, че детето посочва правилната илюстрация показва, че то разбира значението на думата, която чува, въпреки че при изследване на езиковото кодиране, когато се посочи същата тази картина, то не може да назове правилната дума (Rubin, Liberman, 1983; Wiig, Semel, Nystrom, 1982). Това доказва, че всъщност думите, които детето не може да назове, не липсват в неговия лексикон, защото, когато чуе дадена дума, то може да посочи картинка съответстваща на нейното значение. Но от друга страна в хода на езиковото кодиране децата използват операции, които не са напълно ефективни, както и средства, които са недостатъчни или неподходящи за осигуряването на достъп до тези думи.

В действителност съществуват и други възможности. Думите не са представени в паметта по начин, по който да има постоянен достъп до всяка една от тях или пък по начин, при който първоначално в даден момент да няма достъп до нито една от тях. Оказва се, че някои думи образуват по-богата мрежа от асоциации и имат по-силна връзка помежду си, отколкото други думи. Много от тези връзки са семантични по своето естество, но има други, които са граматични и още такива, които са фонологични. Възможно е две думи да бъдат овладени, но едната да е по-добре овладяна от другата. В един комплекс от асоциации, които образуват

богата мрежа, включващи определени думи, които могат да имат силни връзки помежду си, би могло да не бъдат включени други думи или достъпът до тях да е по-слаб. Дадени думи са в висока степен използвани от други думи като това не зависи само то честотата на тяхната употреба, готовността и възможността да бъдат използвани тези думи е различна. Някои автори сравняват това явление с една известна увеселителна игра, при която играещият управлява механично спускащи се клещи в затворена прозрачна кутия, в която има плюшени играчки и той успява или не успява да захване и да повдигне с клещите някоя от играчките. Вероятността клещите да повдигнат някоя от играчките зависи от това дали играчките имат твърди извивки и въобще части, които могат да бъдат захванати. Играчки, които нямат такива особености в своята форма, не могат да бъдат повдигнати от клещите. По същия начин в хода на езиковото кодиране ние успяваме да обхванем и да намерим достъп (или казано по аналогия в дадения пример „закачим“ и да „хванем“) само някои от многото думи, които би могло да използваме в даден контекст – това са тези от тях, които имат такива особености, които можем да сравним с извивките и формите, които позволяват плюшените играчки да бъдат захванати и повдигнати от клещите.

Ако изследваме способността за възпроизвеждане на думи в рамките на даден контекст, това означава, че по този начин изследваме и предела на грешките, защото не всяка кодирана дума е подходяща за контекста. Операцията езиково кодиране (генериране) протича успешно тогава, когато са подбрани тези думи, които имат тези значения, които позволяват да бъде изразена успешно дадена идея.

Протичането на тези операции е изследвано при възрастни нормално развиващи се индивиди. При задача за назоваване на думи, съобразно изображения на картини, както и посочване на картина сред няколко други, която да съответства на изговорена от изследователя дума (думите, които тук трябва се използват са рядко срещани!), изследваните лица понякога правят грешки. Би могло да се предположи, че думи, които са с ниска честота на употреба, са включени в мрежа от асоциации, които нямат тази интензивност и бързина на взаимодействие, както други често употребявани думи. Съществен критерий тук е и времето за отговор. Възрастните отделят много повече време при номинация на рядко срещани думи, отколкото при номинация на често срещани думи. Липсата на езикова ситуация, на контекст прави кодирането на тези думи по-трудно, отколкото в спонтанната реч. Нужно е повече време, тъй като тук достъпът до асоциации и връзката между понятието, която тук е необходима, са по-слаби.

Ако специфичното езиково нарушение бъде интерпретирано като вид филтър, поради който само някои, но не всички думи, срещани в социалния и познавателния опит на детето, са регистрирани в семантичната памет, изглежда логично да предположим, че обхватът, интензивността и броят на асоциациите в семантичната памет на децата със СЕН имат по-ниски показатели в сравнение с техните връстници. Би могло да се приеме, че повлияната от този филтър мрежа съответства на равнището на нормално развиващи се деца в по-ранна възраст. Въпреки че това би имало силно ограничително влияние върху възпроизвеждането на думи, проблемът всъщност не се състои в това.

4. ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА РЕЗУЛТАТИ ОТ РАЗЛИЧНИ ВИДОВЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Anderson (1965) е вероятно първият изследовател, който измерва времето за отговор на деца със СЕН при задачи за номинация. Група деца със СЕН назовават обекти по картини по-бавно в сравнение с контролна група нормално развиващи се деца. Подобни открития са направени от Wiig, Semel и Nystrom (1982), като са използвани цветни илюстрации при номинацията. Katz, Curtiss и Tallal (1992) установяват, че тази категория деца са по-бавни от своите връстници и броят номинирани от тях обекти за една минута е по-малък. Leonard, Nippold, Kail и Hale (1983) използват картини, които трябва да бъдат назовани от децата според честотата на тяхната поява на монитор. Децата със СЕН назовават обектите по-бавно от контролна група нормално развиващи се деца, които са на тяхната възраст и по-бързо от група нормално развиващи се деца в по-ранна възраст. За всяка от изследваните групи времето за извършването на номинациите зависи от скоростта на смяната на картините върху монитора.

Kail и Leonard (1986) изследват времето за номинация в три варианта при различни условия. При първия вариант представянето на всяка картина е предшествано от изречение, в което се съдържа наименованието на картината като логически и граматически е поставен акцент върху него. Във втория вариант на условията на изследване, наименованието на картината отново е представено в завършено изречение, но изречението е включено в текст. В третия вариант номинацията по картина се извършва без предварителен лингвистичен контекст. Времето за отговор, което е нужно на децата със СЕН, е по-кратко, когато нараства влиянието на смисъла, зададен от подкрепящия лингвистичен контекст. И в трите варианта на експеримента тези деца се справят по-бавно със задачите. Резултатите обаче показват, че те също както и децата от контролната група използват лингвистичната информация и подкрепата на контекста при възпроизвеждането и кодирането на думи. Фактът, че тези операции при тях протичат по-бавно, не е основание да се твърди, че е налице специфичен дефицит във възпроизвеждането.

Ceci (1983) използва друг модел на изследване на номинацията при деца със СЕН. Картините са предхождани от насочващи към семантичното съдържание вербални опори – първи вариант – представени са свойства и особености, които подсказват какво трябва да бъде конкретното наименование; например изречението „Тук е едно животно.“ предхожда показването на илюстрация на кон, при друг вариант има неутрално въведение „Тук има нещо, което познавате.“ и при трети вариант има подвеждащи изречения, чието съдържание не кореспондира с картината – например изречението „Тук има плод.“ Предхожда показването на илюстрация на кон. Ceci използва пропорционално различни варианти на подсказващи и подвеждащи семантични опори в отделните етапи на изследването. Времето, необходимо за отговор на децата със СЕН се влияе от типа на тези предхождащи вербални опори, но не в същата степен както при техните връстници от контролната група.

Провеждани са и изследвания върху друг тип способности, свързани с натрупването на лексикален запас. Така например Kail и Leonard (1986) установяват, че децата със СЕН са доста по-бавни от своите връстници, в случаите когато представената картина при изследване е била включена в серия от показани преди това картини в началото на експеримента. Sininger, Klatsky, Kirchner (1989) също констатира, че децата със СЕН се нуждаят от повече време при изпълнението на подобен тип задачи, при които са включени също така и цифри. В друг експеримент на Kail и Leonard (1986) децата със СЕН също показват по-бавен тип реакции в задача, при която се използват двойки картини и децата трябва да отговорят дали две картини могат да получат едно и също наименование или пък са сходни по дадени признаци, но трябва да имат различни наименования.

Използването на информационни технологии при подобни изследвания предоставя разнообразни и креативни варианти за постановката и дизайна на даден експеримент. Това осигурява по-добри възможности да се изследват точно определени функции и операции. Така например Кюркчийска изтъква предимствата на анимацията и видеоформите на изследване при овладяването на глаголи и респективно при номинацията на глаголи. Представянето на действия и състояние с картинен материал е невинаги достатъчно ефективно, докато онагледяването на самите действия чрез анимация и видео създава доста по-добър достъп до семантичните връзки. Според Кюркчийска “Анимацията и видеото са онази информация, чрез която се изгражда представата за действие. Чрез използването им в процеса на обучение се постига не само експресивност, но се създават необходимите условия за възприемане на езикова информация. Учениците с лекота се справят, тъй като *наблюдават* действието. (Кюркчийска, 2017).

Montgomery, Scudder, Moore (1990) провеждат експеримент, при който децата докосват образ върху монитор, който съответства на дума, която те са чули. Думите са включени в изречения, изреченията се произнасят монотонно от изследователя в разбъркан ред. Времето, за което децата със СЕН изпълняват задачите е приблизително същото както при контролна група деца в по-ранна възраст, с които те биват съпоставяни съобразно точките им от полагането на езиков тест и по-продължително в сравнение с група техни нормално развиващи се връстници, въпреки корекция на времето поради наличието на допълнително отнемашо време моторни реакции при изпълнението на задачата. R. Stark и Montgomery (1995) откриват, че отговорите на

децата със СЕН са по-бързи, когато думите, които са обект на изследване са противоположни по смисъл (антоними) във вербалния контекст, задаван от изреченията. Също така времето за отговор е по-кратко, когато думите, които са обект на изследване, се срещат по-късно (т.е. в края на серията от изречения), отколкото в случаите, когато се срещат по-рано в началото на серията от изречения при подаването на стимулите – тогава отговорите на децата са по-бавни. Това важи както за децата със СЕН, така и за контролните групи деца. Същата особеност се наблюдава и когато изреченията, които се използват, се представят за по-кратко време, както и когато самите изречения са кратки. Установено е също така, че има значение височината на гласа при произнасяне на изреченията, които децата чуват. Когато честотата, с която са представени произнесените изречения, е по-ниска, отговорите на децата са по-бавни като прагът, до който те успяват да възприемат изреченията, е над два килохерца. Въпреки някои сходства в резултатите, като цяло отговорите на децата със СЕН са по-бавни.

Във всички от тези проучвания децата със СЕН показват бавни отговори, но резултатите от тези отговори варират в зависимост от условията, заложили в различните експерименти (брой на основните задачи, обем и съдържание на лингвистичната информация). Липсват доказателства, които да потвърдят, че възпроизвеждането на думи е причината за трудностите на тези деца.

В някои съвременни изследвания се предполага, че провежданите по-ранни експерименти обхващат лексикални и когнитивни стимули, на които децата със СЕН не могат да реагират пълноценно, защото такива езикови операции и такъв когнитивен опит липсват при тях. Lahey и Edwards (1996) и J. Edwards и Lahey (1996) доказват, че в задачи за номинация по картинен материал и в задачи за определяне дали дадена поредица от фонемни образува истинска дума, само деца със СЕН, които в някаква степен имат проблеми в разбирането в допълнение към дефицита в езиковото продуциране, отговарят с по-дълги паузи. Тъй като повечето от децата със СЕН, включени в по-ранните изследвания, имат проблеми и в езиковото кодиране, и в езиковото декодиране, тази особеност е била неоткрояима при интерпретацията на резултатите.

Задачите за припомняне на думи и тяхното изпълнение от децата със СЕН показват, че проблемът не е в припомнянето на думите, които децата знаят, а в процеси на непълноценна обработка в паметта по отношение на техните значения и граматическите трансформации. Когато трябва да възпроизведат поредица от добре познати думи, тези деца показват по-ниски резултати от техните връстници (Krichner, Klatsky, 1985; Sommers, Kozarevich, Michaels, 1994). При наличието на условие думите да бъдат подредени по категории (напр. дрехи, животни) отговорите на децата се подобряват, въпреки че са отново под равнището на децата от контролната група (Kail, Hale, Leonard, Nippold, 1984). Използват се задачи, по време на които децата чуват истории и след това трябва да си припомнят дума, включена в тази история. Думата, която децата трябва да възпроизведат, трябва да бъде използвана непосредствено след друга дума, която е в основата на стимулния материал на пробата. Децата със СЕН по-трудно кодират необходимата дума в сравнение с децата от контролната група, въпреки че двете групи показват някои сходни особености по отношение на броя думи, използвани като междинни опити преди определянето на точното за контекста значение, както и по отношение на използването на изследваната дума в различни типове изречения - главни и подчинени. (Kail, Leonard, 1986).

При задачи за свободно кодиране на думи, в които се изисква децата да използват думи от точно определени категории (например животни, мебели и др.) децата със СЕН генерират по-малък брой думи от техните нормално развиващи се връстници като думите, които използват децата с езикови трудности се отнасят по-често само до определени субкатегории. Въпреки това според Kail и Leonard (1986) организацията на операциите и процесите, активирани при този тип когнитивна и езикова дейност е сходна при двете групи деца съобразно реда, по който се кодират значения и думи и дължината на паузите между генерирането на отделните субкатегории. McGregor и Waxman (1995) също констатират подобно сходство по отношение на семантичните процеси. Двете групи – тази на децата със СЕН и контролна група от нормално развиващи се деца – се различават предимно по тенденцията отговорите на децата със СЕН да се влияят от морфологичните прилики между думите като използват думи, производни от други думи.

ИЗВОДИ

На базата на направения обзор и съпоставката на множество изследвания и проучвания, реализирани от водещи и изявени автори и изследователи в областта на специфичните езикови нарушения, могат да бъдат направени някои важни изводи и обобщения относно причините и механизмите, предизвикващи нарушена номинация при лица със СЕН:

- думите, които лицата със СЕН не могат да назоват, не липсват в техния лексикон;
- в голяма част от случаите лицата със СЕН владеят значенията на думите, които не могат да кодират;
- липсата на езикова ситуация, на контекст прави кодирането на думи по-трудно, отколкото в спонтанната реч;
- в предучилищна и училищна възраст децата със СЕН овладяват наименованията на предмети така добре, както и техните нормално развиващи се връстници, докато показателите за овладяването на наименования, обозначаващи действия, са далеч по ниски при децата със СЕН;
- проблемът не е в припомнянето на думите, а в процеси на непълноценна обработка по отношение на значенията на думите и граматическите трансформации, свързани с тях;
- грешките в отговорите на лица със СЕН при номинация се влияят от морфологичните прилики между думите като се използват думи, производни от други думи;
- обхватът, интензивността и броят на асоциациите в семантичната памет на лицата със СЕН имат по-ниски показатели в сравнение с техните връстници;
- някои думи образуват по-богата мрежа от асоциации и имат по-силна връзка помежду си, отколкото други думи;
- много от асоциативните връзки са семантични по своето естество, но има други, които са граматични, както и такива, които са фонологични;
- при лицата със СЕН достъпът до думите при номинация е затруднен или забавен, тъй като взаимодействията (семантични, граматични и фонологични) в мрежата от асоциации не протичат с необходимата интензивност и бързина;
- в един комплекс от асоциации, които образуват богата мрежа, има думи, които могат да имат силни семантични връзки помежду си, но има и думи, които не се включват в този асоциативен комплекс или достъпът до тях да е по-слаб;
- думите не са представени в паметта по начин, по който да има постоянен достъп до всяка една от тях- това зависи от даден контекст и от асоциациите, които той предизвиква у различните индивиди;
- лицата със СЕН използват операции, които не са напълно ефективни или са недостатъчни или неподходящи за осигуряването на достъп до определени думи, които са необходими в техните отговори и изказвания в рамките на определен контекст;

Така съобразно посочените особености и специфики, отнасящи се до причините за трудностите в номинацията при лица със специфични езикови нарушения, могат да бъдат усъвършенствани подходите при работата с тях и да се търсят разнообразни форми на въздействие, при които да се използват съхранените когнитивни операции и системата от понятия в паметта като се провокират разнообразни семантични връзки на базата на стимулиращ контекст и ситуативни опори в процеса на комуникация.

References:

1. Anderson, J. (1965). Initiatory delay in congenital aphasoid conditions. *Cerebral Palsy Journal*, 26, 9-12.
2. Casby, M. (1992). An intervention approach for naming problems in children. *American Journal of Speech-Language Pathology and Audiology*, 1, 35-42.
3. Ceci, S. (1983). Automatic and purposive semantic processing characteristics of normal and language/learning-disabled children. *Developmental Psychology*, 19, 427-439.
4. Edwards, J., Lahey, M. (1996). Auditory lexical decisions of children with phonological disorders. *Journal of Speech and Hearing Research*, 39, 1263-1273.

5. German, D. (1978). Spontaneous language profiles of children with word finding problems. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 18, 217-230.
6. Kail, R., Leonard, L. (1986). Word-finding abilities in language-impaired children. *ASHA Monographs*, no.25.
7. Kail, R., Hale, C., Leonard, L., Nippold, M. (1984). Lexical storage and retrieval in language-impaired children. *Applied Psycholinguistics*, 5, 37-49.
8. Katz, W., Curtiss, S., Tallal, P. (1992). Rapid automatized naming and gesture by normal and language-impaired children. *Brain and Language*, 43, 623-641.
9. Kyurkchiyska, V. (2017): Informatsionnite tehnologii v obuchenieto po balgarski ezik I literature v 1.-4. klas. (Information technologies in the field of education in Bulgarian language and literature in 1.-4. Grade). Universitetsko izdatelstvo, Shumen
10. Lahey, M., Edwards, J. (1995). Specific language impairment: Preliminary investigation of factors associated with family history and with patterns of language performance. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38, 643-657.
11. Leonard, L., Nippold, M., Kail, R., Hale, C. (1983). Picture naming in language-impaired children. *Journal of Speech and Hearing Research*, 26, 609-615.
12. McGregor, K. (1994). Use of phonological information in a word finding treatment for children. *Journal of Speech and Hearing Research*, 37, 1381-1393.
13. McGregor, K., Waxman, S. (1995). Multiple level naming abilities of children with word-finding deficits. Paper presented at the Boston University Conference on Language Development, Boston.
14. Menyuk, P. (1975). Children with language problems: What's the problem? In D. Dato (Ed.), *Georgetown University roundtable on language and linguistics* (pp. 129-144). Washington, DC: Georgetown University Press.
15. Menyuk, P. (1978). Linguistic problems in children with developmental dysphasia. In M. Wyke (Ed.) *Developmental dysphasia* (pp. 135-158). London: Academic Press.
16. Montgomery, J., Scudder, R., Moore, C. (1990). Language-impaired children's real time comprehension of spoken language. *Applied psycholinguistics*, 11, 273-290.
17. Oetting, J., Rice, M., Swank, L. (1995). Quick incidental learning (QUIL) of words by school-age children with and without SLI. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38, 434-445.
18. Rapin, I., Wilson, B. (1978). Children with developmental language disability: Neurological aspects and assessment. In M. Wyke (Ed.), *Developmental dysphasia*, (pp. 13-41). London: Academic Press.
19. Rubin, H., Liberman, I. (1983). Exploring the oral and written language errors made by language disabled children. *Annals of Dyslexia*, 33, 110-120.
20. Sininger, Y., Klatsky, R., Kirshner, D. (1989). Memory-scanning speed in language-disordered children. *Journal of Speech and Hearing Research*, 32, 289-297.
21. Stark, R., Montgomery, J. (1995). Sentence processing in language impaired children under conditions of filtering and time compression. *Applied psycholinguistics*, 16, 137-154.
22. Weiner, P. (1969). The perceptual level functioning of dysphasic children. *Cortex*, 5, 440-457.
23. Wiig, E., Semel, E., Nystrom, L. (1982). Comparison of rapid naming abilities in language-learning-disabled and academically achieving eight-year-olds. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 13, 11-23.

гл ас. д-р Пламен Стефанов Петков
 Катедра „Специална педагогика“
 Педагогически факултет
 Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
 p.petkov@shu.bg

доц. д. пс. н. Нели Василева
 vassel@abv.bg
 СУ „Св. Климент Охридски“

*доц.д-р Живко Жеков
Катедра „Специална педагогика”
Педагогически факултет
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
j.jekov@shu.bg*